

MYŠLIENKA MESIACA

Pozitívny príklad je tým, čo zmení svet a čo sa preniesie do budúcnosti.

Delia Steinberg Guzmán

ÚVODNÍK

Milí čitatelia,

rada by som v tomto úvodníku vzdala poctu pani Delii Steinberg Guzmán, dlhoročnej medzinárodnej prezidentke Novej Akropolis, ktorá nás opustila v auguste tohto roku vo veku 80 rokov.

V rokoch 1972 až 1991 bola riaditeľkou Novej Akropolis v Španielsku a v rokoch 1975 až 1991 bola okrem toho aj koordinátorkou aktivít Novej Akropolis v Európe. V roku 1991, po smrti zakladateľa profesora Jorgeho Ángela Livragu Rizziho, bola zvolená za medzinárodnú prezidentku Novej Akropolis a prevzala zodpovednosť za riadenie a koordináciu kultúrnej a vzdelávacej činnosti tejto inštitúcie vo viac ako päťdesiatich krajinách, v ktorých vykonáva svoju činnosť. Od roku 2020, kedy bol vymenovaný súčasný prezident José Carlos Adelantado Puchal, bola čestnou medzinárodnou prezidentkou.

Záujem o kultúru a vzdelávanie ako nástroj osobnej realizácie viedol profesorku Steinberg k podpore humanitárnych, kultúrnych a filozofických aktivít počas celého života.

S cieľom propagovať nové hodnoty hudby, založila v roku 1982 Medzinárodnú klavírnú súťaž, ktorá nesie jej meno a bola členkou jej poroty, čím dala impulz umeleckej kariére mladých hudobných profesionálov. Medzinárodná klavírna súťaž Delia Steinberg sa každoročne koná v Madride (Španielsko) a zúčastňujú sa na nej mladí klaviristi z celého sveta.

Publikovala množstvo článkov v časopisoch a novinách na témy súvisiace s filozofiou, hudbou, históriou a kultúrou vo všeobecnosti.

V roku 1972 založila a bola šéfredaktorkou španielskeho časopisu *Kultúrne listy*, v ktorom publikovala množstvo článkov a tematických sérií, ako napríklad *Medzi nami*, *Na konci dňa*, *Niečo na rozprávanie*, *Pýtajme sa*, venovaných praktickému uplatňovaniu filozofie v každodennom živote.

Napísala a vydala viac ako tridsať kníh a príručiek o praktickej filozofii, psychológii, starovekých civilizáciách, astrológii atď. v španielčine a v prekladoch do mnohých ďalších jazykov.

Za svoju prácu riaditeľky Novej Akropolis získala v roku 1980 Striebornú medailu za umenie, vedu a literatúru, ktorú udeľuje Akademická spoločnosť pre podporu a vzdelávanie, podporovaná Francúzskou akadémiou.

Počas celého života neúnavne a s presvedčením presadzovala humanistické a spirituálne hodnoty filozofie. Jej bystrosť a jasnosť inšpirovali tisíce ľudí naprieč jazykovými a kultúrnymi bariérami. Pre všetkých, ktorí ju poznali, bola nesporne výnimočnou ženou, príkladom ľudskosti a múdrosti.

Aj ja som pani Deliu Steinberg Guzmán osobne poznala a mala som tú česť byť jej žiačkou a dlhé roky pracovať pod jej vedením. Mala obrovskú schopnosť pochopenia, vycibrený zmysel pre humor, nespierne láskavé srdce, nezlomného ducha a množstvo ďalších kvalít, vďaka ktorým bola mimoriadnym príkladom uplatňovania filozofie v každodennom živote.

Chcela by som na tomto mieste vysloviť veľké ĎAKUJEM tejto úžasnej dáme, ktorá nás aj naďalej inšpiruje a jej životný príklad, myšlienky a podnety budú vždy našimi žiarivými sprievodcami na filozofickej ceste.

Želám vám príjemne strávené chvíle pri čítaní nášho bulletinu.

Kamila Hermannová
riaditeľka Novej Akropolis Slovensko

KRÁTKY PRÍBEH

Tri pyšné žaby

Kde bolo tam bolo, sedeli štyri spokojné žaby na kmeni plávajúcom popri brehu rieky. Zrazu kmeň zachytil prúd vody a pomaly ho unášal po hladine. Žaby sa tešili, boli priam nadšené, pretože sa ešte nikdy takto neplavili.

Po chvíli jedna z nich prehovorila: „Toto je ten najpozoruhodnejší kmeň na svete. Hýbe sa akoby žil. Určite ešte nikto nikdy o takomto plavidle nepočul.“

Potom prehovorila druhá: „Kdeže, priateľky, kmeň je taký istý ako iné kmene, nehýbe sa. Je to rieka, čo sa hýbe. Tečie do mora a unáša nás.“

Na to zareagovala tretia žaba: „Nie, nie, nehýbe sa ani kmeň, ani rieka. Pohyb prebieha v našej myslí. Pretože bez myšlienky niet pohybu.“

Všetky tri žaby sa začali hádať o tom, čo sa v skutočnosti hýbe. Hádky naberali na intenzite a dohoda bola v nedohľadne. Až im napokon do sváru vstúpila štvrtá žaba. Vyzvali ju nech sa vyjadrí aj ona, a tak prehovorila:

„Každá z vás má pravdu a zároveň žiadna z vás nie je bez omylu. Pohybuje sa kmeň, voda a rovnako aj naša myseľ.“

Na to sa tri žaby veľmi nazlostili, lebo ani jedna nebola ochotná pripustiť, že práve ona nemá celú pravdu, alebo že by sa čo i len trochu mýlila. A po-

tom sa stala zvláštna vec. Tri žaby sa spojili a sotili tú štvrtú do rieky. Tri pyšné žaby razom zahodili poznanie a vzdali sa bádania o novej veci, ktorú sa práve dozvedeli.

Nezabúdajme, že pýcha je smrťou čistého myslenia. Je to prázdnota. Je to bezútešná vášeň, ktorá nám nedovoľuje kochať sa v druhých, sami v sebe. Možno práve preto sa hovorí, že pýcha predchádza pád. Spomeňme si na tento príbeh, keď nám najbližšie nejaká „žabka“ odhalí úplne nové obzory.

inšpirované príbehom „Múdrosť a polovičná múdrosť“ od Chalíla Džibrána spracovala Mária Horváthová

Použitá literatúra a zdroje:

1) DŽIBRÁN, CH. 2011. Žvestovateľ. Bratislava : Gardenia. ISBN: 978-85662-54-2. 101 s.

INŠPIRATÍVNE OSOBNOSTI

Albrecht Dürer – génius severskej renesancie

Ak by vás požiadali povedať meno nejakého renesančného umelca, ktorý bol vynikajúci v maľbe, kresbe a súčasne skúsený v oblasti vedy a techniky, pravdepodobne by vám prišiel na um Leonardo da Vinci. Ale boli aj iní a na prvom mieste medzi nimi určite stojí nemecký maliar Albrecht Dürer. Bol popredným umelcom toho, čo sa dnes nazýva „severská renesancia“, čo znamená severne od Álp, na rozdiel od „talianskej renesancie“, čo znamená južne od Álp.

Dürer sa narodil v nemeckom Norimbergu v roku 1471 v čase, keď bolo Nemecko ešte súčasťou Rímskonemeckej ríše. Ako mladík sa pod vedením svojho otca vyučil v jeho dielni za zlatníka. Jeho predčasne rozvinutý talent na kreslenie ho priviedol až k postu popredného umelca Norimbergu. Po ukončení štúdia strávil Dürer niekoľko rokov cestovaním a štúdiom svojho remesla v rôznych umeleckých dielnach po celej severnej Európe. V roku 1494, vo veku dvadsaťtri rokov, podnikol svoju prvú z dvoch

ciest cez Alpy do talianskych Benátok, ktoré boli v tom čase jedným z popredných centier umenia. Dürer sa počas tejto cesty naučil veľa o talianskom renesančnom umení, ktoré ho výrazne ovplyvnilo. Po návrate do Norimbergu si otvoril vlastnú umeleckú dielňu. Okrem umelca sa ukázal byť aj šikovným obchodníkom. Jeho umenie sa dostalo aj dopozornosti Maximiliána I., cisára ríše, ktorý sa stal hlavným Dürerovým patrónom. Počas renesancie si väčšina umelcov zarábala na živobytie prostredníctvom bohatých mecenášov, akými boli duchovní či politickí vodcovia, ktorí si u nich zadávali zákazky. Tieto umelecké diela však často viseli na stenách súkromných rezidencií a videlo ich len zopár privilegovaných.

Autoportrét, olej, 1498

Dürerova dielňa bola najúspešnejšia vo výrobe vysokokvalitných výtlačkov technikou drevorezu. Táto technika tlače siaha ďaleko do minulosti až do 7. storočia do Číny. Obrázok, ktorý má byť vytlačený, sa najskôr vyryje do dreveného bloku. Na ten sa potom naniesie atrament a blok sa pritlačí na papier, aby sa tak preniesol obrázok. Takto mohli byť vytlačené stovky kópií. Výtlačky boli lacnejšie na výrobu i predaj, ľahko sa prepravovali a bolo možné vyrobiť viac kópií toho istého originálneho umeleckého diela. V Európe, najmä v radoch prosperujúcej strednej vrstvy, sa zrodil záujem o zbieranie a oceňovanie tlačených umeleckých diel. Výroba a pre-

daj výtlačkov sa pre Dürera ukázali byť spoľahlivým zdrojom príjmov. Vynikajúca kvalita a detaily jeho drevorezných tlačí z neho urobili slávnou celebritu po celej Európe, a to omnoho viac, než sa podarilo akémukoľvek umelcovi predtým. Niektorí nazývajú Dürera „Andy Warholom renesancie“. Dürer podpisoval takmer všetky svoje diela jedinečným monogramom svojich iniciálok v podobe veľkého písmena A, ktoré obsahovalo veľké písmeno D. Bol jedným z prvých umelcov, ktorí dávali „značku“ na svoje dielo a tým ho identifikovali.

Dürerova práca bola rozsiahla. Zahŕňala portréty, autoportréty, kresby, oltárne obrazy, grafiky a knihy.

Autoportréty

Za dvadsať rokov namaľoval Dürer sériu autoportrétov, z ktorých najznámejší sa nazýva *Autoportrét vo veku dvadsaťosem rokov*. V tomto obraze sa vyobrazil tak, ako bol klasicky vyobrazovaný Ježiš Kristus, hľadiaci priamo na diváka, dávajúc požehnanie pravou rukou. Ako kresťan chcel Dürer možno povedať, že jeho schopnosti sú od Boha. Alebo sa možno chcel znázorniť ako sebavedomý a úspešný umelec.

Kresby

Jedným z jeho najznámejších diel je jednoduchá skica perom a atramentom nazývaná *Modliace sa ruky*. Kresba rúk modliaceho sa apoštola vznikla ako príprava na veľkú olejomalbu alebo oltárny obraz, ktorý mal byť vystavený v kostole. Obraz bol však následne zničený požiarom, ale náčrt *Modliace sa ruky* prežil a stal sa známym ako medzinárodný symbol zbožnosti.

Oltárne obrazy

Oltárny obraz predstavuje súbor umeleckých diel, zvyčajne veľkoformátových obrazov, vystavených na stene za oltárom kresťanského kostola. Dürer dokončil množstvo takýchto zakaziek. Jednou z nich bol obraz pre kostol Všetkých svätých vo Wittenbergu v Nemecku, dokončený v roku 1505, nazvaný *Kľaňanie troch kráľov*. Dürer štylizoval obraz ako kombináciu severského naturalizmu s talianskym využitím perspektívy, ideálnych proporcií a farby.

Malby

Dürer sa preslávil najmä vysokou kvalitou svojich drevorezných tlačí. V roku 1498 vytvoril sériu výtlačkov s názvom *Apokalypsa* zobrazujúcich výjavy z biblickej knihy zjavení. Najznámejšou z nich je sé-

ria *Štyria jazdci Apokalypsy*, ktorí reprezentujú smrť, hlad, vojnu a mor. V tom čase kresťania široko-ďaleko verili biblickému proroctvu, ktoré predpovedalo, že koniec sveta nastane v roku 1500. Séria *Apokalypsa* sa stala mimoriadne úspešnou.

Štyria Štyria apokalyptický jazdci, drevoryt, 1498 jazdci, drevoryt, 1498

Knihy

Dürer napísal aj množstvo kníh o teoretických témach od geometrie, perspektívneho kreslenia, ľudských proporcií až po estetiku. Veľa zo svojich vedomostí v týchto oblastiach získal počas svojich návštev Talianska. Nevynašiel nové myšlienky ako také, ale namiesto toho preniesol vedecké disciplíny do oblastí, o ktorých písal.

Čo inšpirovalo Dürera

Čo inšpirovalo Albrechta Dürera k vytvoreniu takého rozsiahleho súborného umeleckého diela?

Mnohí renesanční umelci čerpali inšpiráciu od Boha. Dürer napísal: „*Prečo mi Boh dal taký úžasný talent? Je to prekliatie aj veľké požehnanie*“. Možno je práve jeho autoportrét na obraz Ježiša Krista príkladom takejto inšpirácie.

Dürer mohol byť inšpirovaný humanizmom, pretože bolo známe, že je jeho stúpencom. Humanizmus znamenal v časech renesancie znovu oživenie štúdia klasickej grécko-rímskej antiky, obchádzajúc stredovek. Študovali sa oblasti ako gramatika, rétorika, história, poézia a morálna filozofia, teda predmety, ktoré mohli ovplyvniť jeho umenie.

Dürera mohol viesť aj duch súťaživosti s umelcami talianskej renesancie, najmä s Leonardom da Vincim. Počas pobytu v Benátkach si s da Vincim dopisoval a videl aj niektoré z jeho prác. Podobne ako da Vinci, aj Dürer napísal niekoľko teoretických kníh.

Albrecht Dürer zomrel v roku 1528 vo veku päťdesiatšesť rokov. Jeho odkaz je rozsiahly, a to nielen čo sa týka množstva malieb, kresieb a grafík, ktoré sa dnes zachovali v múzeách a súkromných zbierkach. Dürer bol možno prvým európskym umeleckým podnikateľom, majstrom vlastnej propagácie a vlastnej značky ešte predtým, než boli značky vôbec známe. Jeho monogram ako ochranná známka sa stal známym po celej Európe. Dürer tak priniesol umeleckú krásu a realizmus oveľa širšiemu publiku. Kvalita Dürerových obrazov, grafík a kresieb bola inšpiráciou aj pre iných umelcov naprieč Európou, dokonca aj v renesančnom Taliansku. Mnohí ctížiadostiví „Düreristi“ však čoskoro zistili, že nie sú schopní dosiahnuť kvalitu a detaily samotného majstra. Čas strávený v Taliansku umožnil Dürerovi priniesť do severského umenia umelecké motívy klasickej talianskej renesancie. Tieto motívy zahŕňali perspektívu, ideálne proporcie a geometriu. Jeho tvorba, najmä jeho grafiky, ovplyvňovali talianske umenie ešte mnoho rokov po jeho smrti.

Bez ohľadu na to, čo bolo jeho inšpiráciou, Dürer zanechal odkaz, ktorý ovplyvnil európske umenie v priebehu storočí. Bol skutočným géniom severskej renesancie.

Tim Leahy

Použitá literatúra a zdroje:

1) LEAHY, T. 2022-05-25. *Genius of the Northern Renaissance – Albrecht Dürer*. Získané: 2023-07-01. Dostupné na: <<https://library.acropolis.org/genius-of-the-northern-renaissance-albrecht-durer/>>.

NA ZAMYSLENIE

Kvalita životného prostredia

Vo väčšej či menšej miere, všetkých nás znepokojuje zhoršovanie nášho životného prostredia. Účelom tu a teraz ale nie je analyzovať množstvo faktorov prispievajúcich k situácii, v ktorej sa nachádzame spolu s našou planétou, podliehajúcou neočakávaným zmenám a mnohým zdrvujúcim katastrofám. Iste že, v predošlých rokoch a storočiach si ľudia nevedli také presné záznamy ako my dnes, takže si nemohli byť istý, či sa jav, ktorý zažívali, vyskytol aj predtým, a ani s akou intenzitou či frekvenciou. My dnes máme k dispozícii veľa prostriedkov a k dispozícii je aj mnoho štatistík. Štatistiky nám ale nepomáhajú zastaviť zhoršovanie nášho životného prostredia.

Samotná znalosť problémov, ktoré sa nás týkajú, nepomáha napraviť ich. No ovplyvňuje ducha ľudí, oscilujúcich medzi ľahostajnosťou, ktorá radšej nevidí, len aby necítila, a ustaranosťou, ktorá nás môže stiahnuť do úzkosti, prehnaného strachu či vytvárania nekontrolovaných fantázií.

Klimatické zmeny sú škodlivé, ale sebeckto viditeľné v rôznych oblastiach spoločnosti škodí ešte viac.

Je zrejmé, že všetci, každý vlastnou mierou a v rámci svojich možností, musíme prevziať zodpovednosť za starostlivosť o našu zem, za podporu a kontrolu

našich výrobných prostriedkov a nášho prežitia. To si vyžaduje primerané informácie a vzdelanie, ktoré nám umožnia podľa toho konať. Mnoho ľudí nerobí nič jednoducho preto, že nevedia čo robiť alebo ako to robiť. Je to prípad nevedomosti, ktorý sa dá napraviť. Čo nám skutočne škodí, je neinformovanosť, lenivosť a v ostatných prípadoch korupcia.

Niekedy pocit nevyhnutnej katastrofy vedie k tomu, že sa každý stará o svoje záujmy a zostáva slepý voči utrpeniu iných.

To nás vedie k prístupu, ktorý považujeme za zásadný: kvalita ľudského prostredia = zdravie našich pocitov, našich myšlienok a našich činov. Ak by sa každý z nás pokúsil postarať sa na individuálnej úrovni o seba vnútorne i navonok, celkový stav by sa mohol výrazne zmeniť.

Nevyhnutne sa vraciame k cieľu: informovať a vzdelávať. Niekedy je informácia chladnou štatistikou, ktorá neponúka žiadne odpovede; inokedy je to katastrofa eliminujúca možné riešenia skrze strach; alebo je manipulovaná rôznymi osobnými záujmami a riešenia nikdy neprekračujú rámec pekných slov; menej často vedie k primeranej reakcii na okolnosti.

pixabay.com

Vzdelávanie by malo byť komplexnejšie. Je veľmi dobré vzdelávať sa v tom, ako sa vyhnúť znečisteniu, ako vyriešiť existujúce problémy a vyhnúť sa ďalším, ešte horším, ktoré by mohli prísť. Je dobré uvádzať jasné príklady a dávať o nich vedieť prostredníctvom masmédií. Chýba nám však niečo vážnejšie: morálna čistota.

Čoraz viac je potrebné podporovať ušľachtilé a altruistické city: veľkorysosť, ktorá je schopná prijať našich susedov, blízkych či vzdialených a poznanie myšlienok, ktoré boli piliermi najvyšších bodov civilizácie. Dobrovoľníctvo by malo zahŕňať rozvoj vôle nezaujatým a spravodlivým spôsobom. Súcit a podpora tých, ktorí trpia, by nás mali znepokojovať viac ako naše vlastné nešťastia, ktoré nie sú vždy také veľké, ako si myslíme, že sú, keď sa nám vďaka našej skleslej psychike javia ako obri.

Potrebujeme kultúru, ktorá vyzdvihuje ľudské hodnoty a nie iba inštinktívne a masové reakcie, niekedy sa prelievajúce do krutosti a nekontrolovanej agresie.

Toto je ľudská kvalita, ktorú potrebujeme, aby sme aktivovali kvalitu životného prostredia.

Preto bezvýhradne chválime tých, ktorí sa odvážia vyvinúť nové formy prežitia, prispôsobujúce sa skutočným potrebám; tých, ktorí obnovujú opustené dediny; tých, ktorí sa učia opravovať a nie vyrábať nový tovar, ktorý nie všetci ľudia majú na dosah. Je úžasné vidieť schopnosť kreativity a predstavivosti tých, ktorí namiesto toho, aby prepadli zúfalstvu, spôsobujú, že sa rodia nové výhonky nielen na zemi, ale aj v ľudských srdciach.

Chválime tých, ktorí sa z celého srdca venujú svojmu povolaniu vzdelávať a starať sa o tých, čo to potrebujú; tých, ktorí učia srdcom; ktorí sa obetujú, aby sa postarali o chorých; ktorí podporujú tých, ktorí nemajú nádej a môžu ich oživiť úprimnými slovami a gestami altruistickej podpory.

Sme presvedčení, že zdravá životná filozofia, mnohé hodnotné úmysly konať dobro na základe dobrých citov a morálne vycibrených myšlienok, nám dodajú nenahraditeľnú odvahu čeliť ťažkostiam, ktoré je teraz ťažké napraviť, a vyhnúť sa väčším problémom, ktoré závisia od nás. Potrebujeme harmonické spolužitie a jednotu. Ostatné príde prirodzene.

Delia Steinberg Guzmán
čestná medzinárodná prezidentka Novej Akropolis

SVET SYMBOLOV

Symbolizmus meča

Ak by sme si niekedy chceli prepojiť nejakú zbraň s tými staršími dejinami, väčšine z nás by sa v myslí vynoril práve obraz meča. Meč bol po stáročia považovaný za najvýznamnejšiu zbraň. Snúbil v sebe symbolickú i materiálnu hodnotu, pretože jeho nositeľ musel mať zodpovedajúci majetok alebo zásluhy. A tak aj napriek tomu, že je to zbraň určená k boju, stával sa často symbolom.

Meč sa zaraďuje medzi chladné, sečné, prípadne bodné zbrane a skladá sa z niekoľkých častí: hlavičky, rukoväte, záštity, trína a z čepele, s jedným alebo dvoma ostriami, kde je jasne viditeľná stredná drážka (tzv. krvná drážka), ktorej funkcia tkvie v odľahčení a lepšej ovládateľnosti zbrane. Jeho počiatky siahajú až do doby bronzovej, kedy dochádza k predĺžovaniu čepelí dýk. Meč je veľmi často zobrazovaný na freskách, obrazoch, minciach, pečatiach, rytinách, v knihách, alebo tvorí súčasť sôch. Je teda zjavné, aký veľký kultúrny odkaz sa skrýva v tomto kuse zušľachteného kovu. Okrem týchto historických

kých údajov má tiež veľký symbolický presah, ktorý si teraz trochu priblížime. Možno po tejto krátkej exkurzii nebude už váš pohľad na túto zbraň taký ako predtým.

Význam meča teda nespočíval iba v tom, že bol zbraňou určenou k boju, ale slúžil tiež na účely náboženské, ceremoniálne či rituálne a v dnešnej dobe aj dekoratívne. Často býval vysvätený kňazom a zasvätený patrónovi rytierov – u nás sv. Juraj – alebo mu dali meno sami rytieri. Nezriedka ho vnímali ako rodový majetok, dedený na ďalšie pokolenie, čím sa symbolicky odovzdávala sila a moc rodu. Symbolizuje moc, silu, autoritu, vodcovstvo, kráľovský majestát, výkon a presadenie práva. Ďalej tiež ochranu, schopnosť oddeliť dobré od zlého, ostrážitosť, poriadok a spravodlivosť. Je aj mužským princípom a aktívnou silou. Meč uzavretý pevne v pošve, symbolizuje kľúčovú cnosť – umiernenosť. Dvojsečný meč predstavuje dualitu síl a protichodné tendencie pri manifestácii, tvorení a ničení, život a smrť. Stelesňuje sily, ktoré sú protikladné v svojom prejave, no v skutočnosti sa dopĺňajú a vytvárajú jednotu. Zlomený meč je zobrazením narušenia poriadku a scelenie meča je považované za jednu z hrdinových úloh. Bohovia vojny a búrky zobrazovaní s mečom, predstavujú jeho negatívnu kvalitu.

Právo nosiť meč kladlo na jeho majiteľa vysoké morálne nároky a zodpovednosť. Pri pasovaní dostali niektorí budúci rytieri, okrem práva nosiť meč, aj právo presadzovať spravodlivosť. Znamenalo to, že aj navzdory okolnostiam, bude rytier vždy hájiť princíp spravodlivosti, pričom meč predstavuje prostriedok k jej vykonaniu. Meč sa tak stal dôležitým atribútom rytierskeho ideálu odkazujúceho na vyššie duchovné hodnoty. Záštitu s čepeľou tvorí siluetu kresťanského kríža a znázorňuje kresťanskú vieru, obzvlášť v stredoveku, kedy bol rytier súčasne aj príkladným kresťanom.

Nasledujúce príklady sú tiež z kresťanstva, a tejto zbrani je tu pripisovaná magická moc. Podľa „teórie dvoch mečov“ rozdelil Ježiš Kristus vládu nad svetom na dve zložky, a to odovzdaním dvoch me-

čov, z ktorých jeden mal moc k správe duchovnej a druhý k správe svetskej. Symbolom moci a spravodlivosti je tiež ohnivý meč, ktorým boli Adam a Eva vyhnaní z raja. Tu predstavuje ich oddelenie od raja, oddelenie tela od duše a neba od zeme.

Keď sa pozrieme trocha ďalej, k iným kultúram, podobnú symboliku nájdeme aj tu. Kult meča našiel svoju pôdu aj v Japonsku, kde sa vyvinul do celého odvetvia. Výroba meča tu bola ponímaná ako stvorenie bytosti. Pred samotnou výrobou meča výrobca meča meditoval a sústreďoval ducha na nadchádzajúcu prácu. Majster najskôr ukuje z ocele telo meča a potom mu vdýchne dušu – zakalí ho. Tieto umelecké diela sa stali nielen stavovským znakom samuraja, ale aj obrazom jeho duše a symbolom spôsobu života označovaného ako Bušidó – cesta bojovníka. V krajine vychádzajúceho slnka sa stal meč, popri zrkadle a nefritovom šperku, jedným z troch symbolov cisárskeho pokladu.

V budhizme je plamenný meč symbolom rozlišovania a prenikavosti, ktoré utnú nevedomosť pri koreňoch. V pravej ruke ho drží bodhisattva múdrosti Mandžušíri.

U Keltov bola pošva meča často ozdobená štylizovanými drakmi. Meč tu bol prvkom aktívneho aspektu vôle. Bol atribútom hrdinského kráľa Núadu a bol symbolicky spájaný s vodnými mocnosťami.

Mnoho mečov malo symboliku, ktorá súvisela s ich nositeľmi, väčšinou významnými kráľmi, legendárnymi či mýtickými postavami. Často mali svoje mená a schopnosti, ktoré ich odlišovali od obyčajných zbraní. A tak poznáme napríklad Excalibur, meč kráľa Artuša, alebo mocný meč z Povesti o Bruncvikovi. Oba tieto meče symbolizujú moc a v rukách svojho majiteľa dávajú priechod jeho vôle.

Vôľa je spojená s poriadkom, sebaovládaním, ušľachtilosťou. A to presne sú hodnoty, ktoré zdobia nositeľov meča a sú platné dodnes.

Jiří Kunc

Použitá literatúra a zdroje:

1) KUNEC, J. 2025-11-30. *Symbolismus meče*. Získané: 2023-07-23. Dostupné na: <<https://www.akropolis.cz/content/symbolismus-mece>>.

pixabay.com

UMENIE A KRÁSA V DIELACH ČLOVEKA

Egyptská malba

Staroveké egyptské umenie dodnes obdivujeme rovnako ako celý staroveký Egypt. Je absolútne nezameniteľné a tiež veľmi odlišné od všetkého, čo nasledovalo. Dokáže nás očariť bez toho, aby využívalo perspektívu, šerosvit alebo iné techniky umožňujúce čo najvernejšie vyobrazenie reality. Nech už by sme ho opísali akokoľvek, slovo „realistické“ by sme pravdepodobne nepoužili. Napriek tomu bolo cieľom egyptského umelca zobraziť realitu čo najvernejšie.

Ako je teda možné, že je výsledok natoľko odlišný? Odpoveďou môže byť vnímanie reality tejto jedinečnej civilizácie.

Starí Egyptania boli presvedčení, že tú skutočnú, nepominuteľnú a večnú stránku vecí nedokážu sprostredkovať naše zmysly. Ako verne zobraziť kompletnú scénu, keď sa z pohľadu pozorovateľa mnohé osoby alebo predmety prekrývajú? Ako znázorniť iba jeden jediný okamih, ktorý je v danej chvíli možné vidieť, keď je pre úplné pochopenie si-

tuácie dôležitý jeho vývoj v čase? Egyptania si priali zachytiť prostredníctvom svojho umenia to večné, trvalé – skutočnú podstatu vecí či udalostí. A práve toto naše fyzické zmysly neumožňujú. Spomeňme si na Malého princa od Exupéryho: „Čo je dôležité, je očiam neviditeľné“. Ani pre Egyptanov nebolo tým dôležitým to, čo je viditeľné fyzickými očami. A koniec-koncov myslím, že ani pre dnešného človeka nie je. Čo a koho si vážime a prečo? Málakedy sa to zakladá na niečom viditeľnom... Sú to skôr vnútorné vlastnosti ľudí a vecí, ktoré pre nás majú ten najväčší význam.

Egyptskí umelci boli spätí s náboženstvom svojej krajiny, formy „ponímali metafyzickým spôsobom a snažili sa ustavične hľadať vyššie kvality skryté za vzhľadom vecí a bytostí a usilovali sa o to, aby vystavali ich skutočnú prirodzenosť, pohrdajúc ich prechodným vzhľadom a všetkým, čo bolo spojené s optickým klamom“.

Aby mohli túto vnútornú skutočnosť a večnosť vtisnúť do umeleckého diela, vypracovali Egyptania celú škálu princípov a nástrojov, ktorými sa riadilo ich umenie a ktoré mu dodali jeho nezameniteľný charakter. Vďaka nim bolo možné prekročiť zákony fyzickej reality, dotknúť sa podstaty, očistiť obraz od všetkého pomínutelného a umožniť tak divákovi jeho plné pochopenie.

Prvým princípom, ktorý bol na tento účel využívaný, bol **princíp asociácie hľadísk**. Ten spočíva v kombinácii rôznych uhlov pohľadu na jeden objekt a to tak, aby mohli byť zachytené všetky jeho dôležité aspekty. Najtypickejším príkladom je zobrazenie postavy. Pokúšali ste sa niekedy postaviť ako postavy na egyptských reliéfoch? Ak áno, tak viete, že to nie je fyzicky možné. Tvár z profilu, na nej oko spredu, trup spredu s panvou natočenou do troch štvrtín, končatiny z profilu... Absolútne nereálny postoj, ktorý ale umožňuje vidieť najcharakteristickejšie línie každej časti tela. Rovnako tak sa zaobchádza so zobrazením priestoru – po rieke videnej zhora plávajú kačice vyobrazené z profilu – i zobrazením času – jednotlivé okamihy zobrazovaných udalostí sú radené za sebou ako snímky filmu; vidíme tak jednotlivé fázy lovu, boja či stavby chrámu.

Princíp odstránenia masiek rôznymi metódami rieši problém prekrývajúcich sa objektov. Aby sme mohli uvidieť obsah zatvorenej schránky alebo

hniezdo ukryté v korune stromu, zobrazí ich umelec zrezané, a umožní nám tak vidieť dovnútra. Alebo vidíme celistvú schránku a nad ňou jej obsah, prípadne strom a nad ním hniezdo, nad hniezdom vajcia a nad nimi vtáka. Pri znázorňovaní skupinky osôb, či už spolustolovníkov pri hostine alebo skupiny hudobníkov, rozostavia jedného vedľa druhého – všetci sú pre danú situáciu dôležití, a je teda potrebné, aby boli všetci dobre viditeľní.

Malba v hrobke faraóna Haremheb zobrazujúci egyptských bohov (Osiris, Anubis a Horus)

Princíp rôznych veľkostí verne odráža skutočnosť, že Egypťania prisudzovali väčší význam tomu vnútornému a nadčasovému než fyzickému a viditeľnému. Veľkosť postáv nikdy neodzrkadľovala ich fyzickú výšku. Vždy zodpovedala veľkosti vnútornej, morálnej veľkosti, veľkosti charakteru. Zároveň tak bola vyjadrením prirodzenej spoločenskej hierarchie. Faraón bol zobrazovaný vyšší ako iní ľudia; otec, ktorý bol zodpovedný za celú rodinu, vyšší ako ostatní jej členovia; človek menší ako bohovia – dokonalé vzory cností.

Pridajme prácu s farbami a ich symbolizmom, s líniami, ktorých rozmanité zakrivenia vyjadrovali rôzne fyzické a psychické stavy postáv, a ďalšie podobné zákonitosti, a dostaneme komplexný súbor grafických výrazových prostriedkov starého Egypta, ktoré dodávajú jeho umeniu jedinečnosť.

wikipedia.org

„Všetky tieto výrazové prostriedky nebránia hľadaniu čistej krásy, často znázorňovanej v egyptských dielach, pretože krása je aj odpočinkom pre oko a zastavením pre dušu“, píše francúzska egyptologička Claire Lalouette v knihe Egypt. Nielenže nebránia, ale dokonca ho umožňujú. Lebo dokázali zachytiť niečo trvalé a hlboké, čo nám staroveká egyptská civilizácia odkázala a čo nás aj dnes, po tisícoch rokov, dokáže zastaviť a očariť.

Tereza Goliášová

Použitá literatúra a zdroje:

- 1) GOLIÁŠOVÁ, T. 2023. Egyptská malba. In: *Akropolitán*. Praha : Nová Akropolis, č. 155, s. 14-15. Dostupné na: <https://www.akropolis.cz/casopis/155/Akropolitan_155.pdf>.
- 2) *Egypt, symbolismus a archeologie*. 2009. Praha : Nová Akropolis. 224 s. ISBN 9788086038414.

AKTUALITY NOVEJ AKROPOLIS NA SLOVENSKU

Stalo sa

20.8.2023 - Workshop: Tvorivé myslenie

V podvečer 11. augusta sme sa na workshope v Banskej Bystrici venovali téme tvorivého myslenia, ktoré nie je iba záležitosťou umenia, ako sme si ukázali na tomto workshope. Predstavili sme si charakteristiky tvorivého myslenia, zoznámili sme sa s nástrojmi, prostredníctvom ktorých ho môžeme v sebe rozvinúť a neopomenuli sme spomenúť aj prekážky, ktoré bránia tvorivému mysleniu naplno sa prejavíť. Rozprávanie bolo doplnené niekoľkými úlohami a cvičeniami, ktoré nás pobavili, ale zároveň nám pomohli lepšie pochopiť ako naša kreativita funguje. Veríme, že sme všetci odchádzali z workshopu obohatení o nové nástroje, ktoré nám pomôžu byť v živote viac kreatívnejšími, či už na fyzickej úrovni, mentálnej úrovni alebo pri formovaní svojej osobnosti či zlepšovaní medziludských vzťahov.

Pozývame Vás

- 04. október – **Praktická rétorika I. (večerný kurz)**, Banská Bystrica
- 05. október – **Tvorivé myslenie (Workshop)**, Košice
- 09. október – **Filozofia pre život – kurz pre rozvoj osobnosti**, Košice
- 11. október – **Hildegarda z Bingenu (prednáška)**, Bratislava
- 11. október – **Filozofia pre život – kurz pre rozvoj osobnosti**, B. Bystrica
- 12. október – **Mužské a ženské archetypy podľa C. G. Junga 1. (cyklus prednášok)**, B. Bystrica
- 13. október – **Tvorivé včielky – hravé tvorenie s včelím voskom**, Košice
- 19. október – **Mužské a ženské archetypy podľa C. G. Junga 2. (cyklus prednášok)**, B. Bystrica
- 20. október – **Mandala – obraz človeka a sveta (prednáška)**, Bratislava
- 26. október – **Mužské a ženské archetypy podľa C. G. Junga 3. (cyklus prednášok)**, B. Bystrica
- 29. október – **Mužské a ženské archetypy podľa C. G. Junga (víkendový seminár)**, Bratislava
- 06. november – **Filozofia pre život – kurz pre rozvoj osobnosti**, Bratislava

Podrobnosti o pripravovaných podujatiach nájdete na <https://www.akropolis.sk/program-aktivit>

Staršie čísla bulletinu nájdete na <https://www.akropolis.sk/na-citanie/e-Bulletin>